

Nieuwjaarsbrief aan de wereld

Rik Coolsaet

Allerbeste wereld,

't Oude jaar is nu voorbij. Het nieuwe jaar is aangebroken. Ik wil u in de allereerste plaats spoedig beterschap wensen. U was erg ziek in het afgelopen jaar. Posttraumatische aandoening met een heel sterke koortsofstoot, hebben de dokters gezegd. Ik begrijp die diagnose niet goed, maar de symptomen maken de hele familie erg ongerust.

Een pluche sneeuwman doet duizenden bezoekers uit het Metropolitan Museum in New York evacueren. Een onschuldige schoendoos legt het metroverkeer aan de Fifth Avenue lam. Reservisten patrouilleren bruggen, luchthavens, tunnels, trein- en busstations. Gewapende vluchtbewakers reizen mee in treinen en vliegtuigen. Passagierslijsten worden uitgeplozen op verdacht klinkende namen en bezoekers moeten vingerafdrukken achterlaten. Internationale vluchten op de Verenigde Staten worden afgelast of omgeleid. Gevechtsvliegtuigen patrouilleren het luchtruim tussen Washington DC en New York en schaduwen burgervluchten. Luchtafweergeschut staat opgesteld. Grote steden zijn uitgerust met gesofistikeerde sensoren die bij de eerste tekenen van een nucleaire, biologische of chemische aanval alarm slaan. De grens met Mexico is versterkt. In de meest duistere uithoeken van de wereldbol zijn elitetroepen op clandestiene terroristenjacht, zonder medeweten van plaatselijke regeringen.

Zo eindigde 2003. Een van uw familieleden, de Verenigde Staten, is in de ban van het internationale terrorisme. En wij met hen. Angst voor terrorisme is besmettelijk.

Ik zei het al, beste wereld, dat ik de diagnose niet goed begreep. Ik weet wel, velen in onze familie hebben het trauma van elf september onvoldoende naar waarde geschat (ik niet hoor, wereld, want ik wist dat het tweehonderd jaar geleden was dat er nog een boosdoener in hun huis was binnengedrongen en zo erg tekeer was gegaan. U weet het zeker ook nog: het was in 1814 en het Witte Huis werd in brand gestoken door de verraderlijke Britten – maar dat is intussen bijgelegd). Sedert elf september is onze Amerikaanse familie geobsedeerd door de heilige driehoek van het Kwaad (u weet, wereld, dat zij graag in zulke termen redeneren): terroristen, massavernietigingswapens en schurkenstaten. Daarom zijn ze Irak binnengevallen, zeggen ze. Er waren daar geen terroristen, zo blijkt nu. En er waren geen massavernietigingswapens, weten we nu. Maar we zijn toch af van een dictator. Het was er wel niet echt om te doen, maar die *collateral benefit* is alvast mooi meegenomen

Terroristen en Irak. Dat is al wat in 2003 de klok sloeg. De rest was van geen tel.

U had gelijk, wereld, wij moeten begrip voor opbrengen voor de impact van de massamoord van elf september. Terrorisme mag je op geen enkele manier rechtvaardigen. Geen enkel politiek doel is het waard dat onschuldige mensen er het slachtoffer van zijn. We moeten alles doen om de schuldigen te vinden en te straffen.

Er zijn echter kwatongen die echter beweren dat het gevaar van het internationaal terrorisme doelbewust wordt overdreven omdat Amerika op het einde van dit jaar presidentsverkiezingen

heeft en de huidige president een Republikein is en dat Republikeinen altijd het meest voordeel halen uit een gespannen internationale verhoudingen.

Ik geloof die kwatongen niet echt, wereld, wat zó cynisch kunnen mensen toch niet zijn ? Maar dan vraag ik mij toch af: wat is er eigenlijk gebeurd met al die problemen die aan de vooravond van elf september hoogst dringend werden geacht ? In het afgelopen jaar kwamen opnieuw duizenden onschuldige mensen omkwamen internationale terreurdaden – maar honderd keer meer mensen vonden de dood in gewapende conflicten, duizend keer meer werden geveld door aids. Het internationale terrorisme sloeg in 2002 199 keer toe – maar dat is meteen ook het laagste aantal ooit sedert twintig jaar. Wat moet ik zeggen tegen de mensen in Congo of in Sierra Leone die in de afgelopen jaren miljoenen doden hebben gekend ? Dat al-Qaeda de allergrootste bedreiging is waar de mensheid vandaag mee af te rekenen heeft ? Oh ja, wereld, we zijn met zijn allen vergeten een minuut stilte in acht te nemen toen de dertigduizendste dode werd geborgen in Bam.

Ik las ook, wereld, dat de rijkdom alsmaar slechter verdeeld wordt. De drie rijkste miljardairs bezitten samen meer dan het totale BNP van de 600 miljoen armsten. In tientallen landen is het inkomen per hoofd vandaag lager dan 10 jaar geleden. In 1930 waren er 30 armen voor 1 rijke, nu 74. Het hoeft toch niet te verbazen, wereld, dat elke dag 2 miljoen mensen ergens op deze aarde een grens oversteken, op zoek naar wat meer geluk, wat minder onveiligheid en wat meer welvaart. Een organisatie heeft berekend meer dan honderd miljoen mensen zich opmaken om naar het Westen te migreren. We kunnen ze toch niet helemaal ongelijk geven, neen ?

Wat mij het meest zorgen maakt, wereld, is dat zoveel mensen van mening zijn dat u niet legitiem bent, dat hun problemen niet aan bod komen, dat hun stem niet gehoord wordt. Een wereld waarin de voordelen van de mondialisering zich beperken tot een *happy few* en de meerderheid van bevolking niet ten goede komt, dan kan niet gezond zijn – nietwaar, wereld ? Een vriend van mij heeft een mooi beeld gebruikt om de gevolgen van die groeiende ongelijkheid te beschrijven. Het is zoals met de opwarming van de aarde: de effecten ervan zijn wazig en enkel te zien op lange termijn en altijd is er iets dringendst te doen dat de aandacht opeist. De vraag is echter, zo schreef hij, hoe ongelijk de wereld moet worden vooraleer de daaruit voortvloeiende politieke instabiliteit, migratiestromen en sociale ontregeling de rijke wereld zodanig zal schaden dat het echt tot actie wordt gedwongen. Maar tegen dan is het wellicht al te laat.

Die bedenking maakte ik mij trouwens ook toen ik in de krant las dat een kwart van de planten- en diersoorten tegen 2050 kan uitgestorven zijn als we nu niet iets doen aan uw opwarming. Stel u voor, de kinderen van uw kleinkinderen zullen misschien niet meer tussen het vuurkoraal kunnen duiken of de vlucht van een mus volgen of op de rug van een pony rijden. Waarom heeft uitgerekend de allergrootste energieverbruiker geen belangstelling voor duurzame ontwikkeling – hun kinderen zullen toch ook kinderen krijgen en uw gezondheid zal toch ook voor hen van groot belang zijn ?

Het gaat dus niet goed met u, wereld. Maar als het erg slecht gaat, zo heb ik geleerd, zijn er altijd wel mensen die opstaan met een goeie remedie. Het is als het zo slecht gaat, dat sommigen ons een sprankeltje hoop aanreiken dat ons weer doet geloven dat een betere wereld mogelijk is.

Wel, wereld, er is misschien beterschap op komst voor u. Een van uw dokters waar u veel vertrouwen in heeft, zegt dat wij vandaag aan een kruispunt zijn aangekomen in uw gezondheid, een *'fork in the road'*, zo noemde hij dat. Dr. Kofi Annan bedoelde daarmee dat wij dringend werk moeten gaan maken van de aanpassing van onze gezamenlijke Verenigde Naties om al die mondiale problemen bijtijds op te vangen, voor zij uit de hand gelopen zijn.

De irritatie van de dokter over wat er vandaag allemaal gebeurt, is bijna tastbaar. Waar hij bovenal schrik voor heeft is, dat als iedereen zich begint te gedragen als de Verenigde Staten: op eigen houtje orde op zaken stellen en dan nog enkel in die zaken die zij belangrijk vinden. Als al onze familieleden dat gaan doen, dan zal uw gezondheid, wereld, er niet op verbeteren.

Maar Dr. Annan zou Dr. Annan niet zijn, indien hij geen remedie zou hebben voorgeschreven. Hij heeft dan ook een groep mensen aan het werk gezet om uit te tekenen wat wij vandaag het meest nodig hebben als geneesmiddel. Dat klinkt misschien niet erg ambitieus, maar het is zijn achterliggende diagnose die mij van belang lijkt: dr. Annan gelooft niet dat u terminaal ziek bent. Hij is er integendeel van overtuigd dat uw gezondheidstoestand kan hersteld worden. Sommige professoren zouden zeggen dat hij overtuigd is van de maakbaarheid van de samenleving, ook internationaal.

Ik denk, wereld, dat wat u vandaag het meest dringend nodig hebt, het volgende is: een stel mensen, regeringsleiders, staten, organisaties, om dat geloof opnieuw te dragen. Er zijn er wel zo wat, ook in eigen huis. Animo, u weet wel, de jongeren van de sp.a, hebben een goede slogan bedacht: Steve naar Afrika ! Zij willen de aandacht van hun voorzitter vestigen op het feit dat zijn partij, die internationale solidariteit steeds hoog in het vaandel heeft gedragen en die ten tijde van Louis Tobback en Karel Van Miert heel veel jongeren heeft kunnen overtuigen om te geloven in een andere wereld, wel, zij voelen ook aan dat zijn partij de aandacht voor de internationale dimensie wat al te veel verwaarloosd heeft. Zij willen daarom Steve naar de mensen sturen, naar de dorpsstraat, maar deze keer in Sierra Leone. Het positieve verhaal van de sp-a, zeggen ze, moet er eentje zijn voor u, de hele wereld.

Ik denk, wereld, dat dit het goede voornemen is voor het nieuwe jaar. Er zijn, als je rond kijkt, toch wel dingen die in die richting wijzen en die de urgentie van Dr. Annans remedie onderschrijven. Brazilië, dat deze maand lid werd van de VN-Veiligheidsraad, wil met zijn president Lula de stem van de armen in de wereldpolitiek verankeren. In de Arabische wereld heeft elf september tot introspectie naar het eigen falen geleid. Dat heeft ondermeer geleid tot het *Arab Human Development Report 2002*, opgesteld op initiatief van een reeks Arabische intellectuelen. Daarover is veel te doen geweest, omdat het zo openlijk het gebrek aan politieke vrijheid aanklaagt, de onderdrukking van de vrouw en het isolement van de rest van de wereld inzake ideeën. De auteurs ervan vragen, smeken, om onze steun, niet onder de vorm van een interventie om de democratie bij hen te komen vestigen, maar een politieke inspanning om een meer inclusieve wereld in het vooruitzicht te stellen, gebouwd op gedeelde prioriteiten en bekommernissen en gestoeld op instellingen, representatief voor de hele wereldbevolking en waarin ook plaats is voor de belangen en eigenwaarde van andere continenten. *Global governance*, zo noemde Nader Fergany, de hoofdauteur van het rapport dat perspectief onlangs in Brussel.

Weet u, allerbeste wereld, er zijn er nog die zo denken als Dr. Annan en onze Arabische hervormers. De andersmondialisten mogen dan wel al een dipje kennen, binnen de administraties van buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking in Brussel zijn sommigen vandaag bezig met een boeiend experiment, waar weinigen weet van hebben,

precies over die *global governance*. De Europese Unie blijkt er ook mee bezig te zijn. Recent nog heeft de Commissie onderzocht op welke manier de stem van de EU binnen het VN-systeem versterkt kan komen. Een aantal lidstaten van de EU willen bovendien ook werk maken van een echt Europees veiligheidsprofiel, met alle familieleden als het kan, met een kleine kopgroep als het moet. In Azië, beste wereld, is er in China een opvallende belangstelling gegroeid voor nauwe samenwerking met de Europese Unie. Het World Economic Forum van Davos, u weet wel: waar al wie invloed, geld en macht heeft in de wereld elkaar jaarlijks ontmoet, heeft ook het initiatief genomen om *global governance* te gaan onderzoeken.

Och, ik weet wel, uit de krantenberichten blijkt dat niet altijd zo. Sommige regeringsleiders doen alles voor een theevisite op het Witte Huis. Amerika zal nog wel een tijdje geloven dat het de enige supermacht is en dat het de morele plicht heeft u, op eigen houtje, naar zijn beeld en gelijkenis te kneden. Wijzelf durven trouwens ook wel eens fouten te maken, zoals de defederalisering van ontwikkelingssamenwerking, waarop we dan niet meer durven terugkomen. En we denken soms iets te gemakkelijk dat het toch allemaal niks uithaalt en laten de moed varen. Maar toch, wereld, als ik rondom mij kijk, dan zie ik wel degelijk hoop in bange tijden.

Ik wil daarmee niet gezegd hebben, allerbeste wereld, dat het vanzelf goed zal komen met uw gezondheid. Maar in uw zieke lichaam zijn er wel degelijk witte bloedlichaampjes aan het werk om u opnieuw te been te krijgen. Zij weten dat als zij dat niet doen, niemand dat in hun plaats zal doen. En zij weten ook dat dromen kunnen uitkomen. Vraag dat maar aan Martin Luther King.

Uw liefhebbende zoon,

Rik

(*Samenleving en Politiek*, januari 2004)